ZAMONAVIY MADANIYAT VA RAQAMLI TRANSFORMATSIYA

Majitova Bibinaz Baxadirovna – *magistr*
Saparbaeva Gulshira Abatbaevna – *dotsent*
O‘zbekiston davlat san’at va madaniyat instituti Nukus filiali

Tayanch so‘zlar: transformatsiya, madaniyat, zamonaviy, texnologik, san’at, raqamli transformatsiya.
Ключевые слова: трансформация, культура, современный, технологический, искусство, цифровая трансформация.
Key words: transformation, culture, modern, technological, art, digital transformation.

XXI asrning eng muhim belgilaridan biri bu – raqamli transformatsiyadir. Bugungi kunda jamiyatning deyarli barcha jabhalari, jumladan, madaniyat sohasi ham raqamli texnologiyalarning ta’siriga tushmoqda. Raqamli transformatsiya nafaqat axborot almashinuvini tezlashtirdi, balki madaniy merosni saqlash, tarqatish, yangidan yaratish usullarini ham tubdan o‘zgartirdi. Ayniqsa, pandemiya davrida onlayn madaniyat va virtual san’at shakllari keng ommalashdi. Ushbu maqolada raqamli transformatsiyaning zamonaviy madaniyatga ko‘rsatayotgan ijobiy va salbiy ta’sirlari ko‘rib chiqiladi. Raqamli transformatsiya – bu raqamli texnologiyalar yordamida iqtisodiy, ijtimoiy, siyosiy va madaniy tizimlarni tubdan qayta qurish jarayonidir. Bunga sun’iy intellekt, “bulutli” texnologiyalar, IoT (Internet of Things), katta ma’lumotlar (Big Data), AR/VR texnologiyalari kiradi. Madaniyat sohasi ham bu jarayondan mustasno emas. Endilikda muzeylar, kutubxonalar, teatrlar o‘z xizmatlarini raqamli platformalar orqali taqdim etmoqda. Bu esa madaniyatni yanada ommaviylashtirishga xizmat qilmoqda. Madaniyat - bu insoniyat jamiyati tomonidan yaratilgan moddiy va ma’naviy boyliklarning yig‘indisi, shuningdek, insonlarning o‘zaro munosabatlari, turmush tarzi, axloqiy me’yorlari, san’ati, ilm-fani, urf-odatlari va qadriyatlarini o‘z ichiga olgan keng tushuncha hisoblanadi. Madaniyatning asosiy jihatlari:

1. Moddiy madaniyat – insonlar tomonidan yaratilgan moddiy narsalar: binolar, texnologiyalar, kiyim-kechak, transport vositalari va boshqalar.

2. Manaviy madaniyat – inson aqliy faoliyatining mahsuli bo‘lib, bu san’at, ilm-fan, axloq, din, urf-odat, til, qadriyatlar va boshqalarni o‘z ichiga oladi. Zamonaviy madaniyat - bu hozirgi davrda jamiyatda shakllanayotgan, kundalik hayotda namoyon bo‘ladigan, texnologik taraqqiyot, globallashuv, va ijtimoiy o‘zgarishlar ta’sirida rivojlanayotgan madaniyat shaklidir. U turli xalqlar madaniyatlarining o‘zaro aralashuvi, internet va ommaviy axborot vositalari orqali tez tarqalishi bilan ajralib turadi. Zamonaviy madaniyatning asosiy xususiyatlari:

1. Globallashuv ta’siri:

Har xil mamlakatlardagi odatlar, kiyinish uslubi, musiqa va kino kabi madaniy elementlar bir-biriga singishmoqda.

2. Texnologiyaning roli:

Internet, ijtimoiy tarmoqlar zamonaviy madaniyatni shakllantirishda katta rol o‘ynaydi. Raqamli san’at, virtual moda, onlayn konsertlar — bular zamonaviy madaniyatning bir qismi.

3. Ommaviy madaniyat:

Kino, musiqa, moda, sport, blogerlar, mashhurlar orqali keng tarqalgan madaniyat.

Ommaviy madaniyat ko‘pincha yoshlar orasida tez tarqaladi.

4. Individualizm va erkin ifoda:

Zamonaviy madaniyatda shaxsiy fikr, individual ko‘rinish, tanlov va hayot uslubiga katta e’tibor beriladi.

Har kim o‘zini qanday istasa, shunday ifoda etishga harakat qiladi (masalan, kiyinish uslubi, ijod, fikrlar).

5. Madaniy xilma-xillik:

Turli millatlar, dinlar va e’tiqodlarga ochiqlik kuchaymoqda. Tolerantlik (bag‘rikenglik) zamonaviy madaniyatning muhim qadriyatlaridan biri. Zamonaviy madaniyatga ta’siri raqamli transformatsiya

madaniyatga quyidagi asosiy yo‘nalishlarda ta’sir ko‘rsatmoqda:

1. Madaniy merosni raqamlashtirish– qadimiy qo‘lyozmalar, asarlar, san’at durdonalari elektron shaklga o‘tkazilib, keng ommaga yetkazilmoqda.
2. Onlayn san’at va musiqiy platformalar – Spotify, YouTube, Netflix kabi platformalar orqali san’at asarlarini yaratish va tarqatish imkoniyati kengaydi.
3. Ijodiy erkinlik va interaktivlik– raqamli vositalar yordamida har bir shaxs ijod mahsulini yaratib, osongina tarqata oladi.
4. Madaniy identitetga ta’siri – global axborot oqimi mahalliy madaniyatlarni siqib chiqarishi xavfi mavjud.

O‘zbekistonda raqamli madaniyatning rivoji

O‘zbekistonda raqamli transformatsiya davlat siyosatining ustuvor yo‘nalishlaridan biri hisoblanadi. “Raqamli O‘zbekiston – 2030” strategiyasi doirasida madaniyat sohasi ham raqamlashtirilmoqda. Masalan: Milliy kutubxonada 100 mingdan ortiq adabiy asarlar raqamlashtirildi.

- O‘zbekiston madaniy merosi UNESCO portallariga joylashtirilmoqda.
- Onlayn teatr va konsert platformalari paydo bo‘ldi. Shuningdek, yosh ijodkorlar uchun bloglar, podkastlar, TikTok va Instagram sahifalari orqali o‘zini namoyon qilish imkoniyatlari kengaymoqda.

Xulosa

Raqamli transformatsiya zamonaviy madaniyatning rivojlanishiga sezilarli ta’sir ko‘rsatmoqda. Bu jarayon orqali madaniyat yanada ochiq, ommabop va interaktiv tus olmoqda. Shu bilan birga, raqamli axborot oqimida milliy madaniyatning o‘ziga xosligini saqlab qolish dolzarb vazifadir. O‘zbekiston tajribasi shuni ko‘rsatadiki, raqamli texnologiyalarni madaniyatga to‘g‘ri integratsiya qilish orqali milliy merosni asrash va rivojlantirish mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Karimov I.A. “Yuksak ma’naviyat – yengilmas kuch”. – T.: Ma’naviyat, 2008.
2. “Raqamli O‘zbekiston – 2030” strategiyasi. – T.: 2020.
3. Castells, M. “The Rise of the Network Society”. – Wiley-Blackwell, 2010.
4. Jenkins, H. “Convergence Culture: Where Old and New Media Collide”. – NYU Press, 2006.
5. UNESCO Digital Heritage Reports – 2022.

REZYUME. Ushbu maqolada raqamli transformatsiyaning zamonaviy madaniyatga ta’siri yoritilgan. Texnologik rivojlanish natijasida madaniyat sohasida yuz berayotgan o‘zgarishlar, ayniqsa, raqamli vositalarning san’at, adabiyot, ommaviy axborot va kundalik madaniy hayotga kiritayotgan yangiliklari tahlil qilingan. O‘zbekiston misolida raqamli madaniyatning shakllanishi va rivojlanish bosqichlari ko‘rib chiqilgan. Tadqiqot natijalariga ko‘ra, raqamli transformatsiya madaniyatni global darajada rivojlantirishga xizmat qilmoqda, biroq bu jarayon ayrim muammolarni ham keltirib chiqarishi mumkin.

РЕЗЮМЕ. В данной статье рассматривается влияние цифровой трансформации на современную культуру. Анализируются изменения, происходящие в сфере культуры в результате технологического развития, в частности, инновации, которые цифровые медиа привносят в искусство, литературу, средства массовой информации и повседневную культурную жизнь. Этапы формирования и развития цифровой культуры рассматриваются на примере Узбекистана. По результатам исследования, цифровая трансформация способствует развитию культуры на глобальном уровне, но этот процесс может также вызывать некоторые проблемы.

SUMMARY. This article examines the impact of digital transformation on modern culture. The changes taking place in the field of culture as a result of technological development are analyzed, in particular, the innovations that digital media bring to art, literature, mass media, and everyday cultural life. The formation and development stages of digital culture are examined using the example of Uzbekistan. According to the results of the study, digital transformation serves to develop culture at the global level, but this process can also cause some problems.